



## Pacifisták vagyunk?

TIM BOYD

Megjelent a The Theosophist 2023.szeptemberi számában

A kérdés-felelet időszak alatt egy közelmúltbeli európai találkozón, megkérdeztek tőlem: „*Pacifisták vagyunk?*” Két dolog vetette fel a kérdést. Bár nem ez volt a témám, közben a csoporttal való beszélgetés menete néhány általános említést tett a háborúról. A kérdés másik motivációja, ahogy később rájöttem, az volt, ami a fegyveres konfliktust okozta Ukrajnában. A vélemények megoszlása a helyiek között, a Teozófiai Társaság (TS) csoportja és a nemzetközi elnök imprimaturáját (jóváhagyását) keresték. A találkozón megosztottam az első gondolataim, de a kérdés megragadt az elmémben.

A béke és annak lehetősége központi szerepet játszik az önátalakítás minden valódi folyamatában. Az idők során az emberek mindenféle spirituális utat választottak, amelyek a béke megvalósítása felé mutattak az életükben és a világban. „*Az én békességemet adom nektek*” – ez a Krisztus ígérete. „*A béke belülről fakad, nem kívülről*” és „*Műveld a béke ezen útját*” – Buddha szavai. A „*Shânti, shânti, shânti*” a Béke háromszoros megidézése, amely lezárja a hindu imádkozást, szavalatot vagy meditációt.

A kérdezőnek válaszolva egy saját kérdéssel fordulok hozzá: kit értesz „*mi*” alatt? „*Mi*”, a TS tagjai? Vagy ennek a nemzetnek az emberei, vagy általában az emberiség? Az az egyszerű tény, hogy katonák harcolnak, mások pedig támogatják egyik vagy másik oldalt, úgy tűnik, kizárja őket a pacifista táborból. Még ha feltételezzük is, hogy van egy „*jobb oldal*” ebben a legpusztítóbb emberi tevékenységben, csak a szofisztika vak birodalmában, a „*béke*” a háború kimenetelének tekinthető. Úgy tűnt, a szándékolt „*mi*” teozófusok, vagy általánosabban a szellemileg hajlamos emberek.

Mint sok szabadon használt szó, könnyen feltételezhető, hogy egyetlen, általánosan elfogadott jelentés létezik. A pacifizmust a „*háborúellenesség*” legáltalánosabb jelentésére szánják, vagy valami mélyebbet jelent? Nézetünk hatóköre a nemzetek közötti erőszakos vitákra korlátozódik, vagy magában foglalja az erőszakot a személyközi kapcsolatokban is? Az igazi pacifista gyakorlója-e az ahimsa (ártalmatlanság) tanának és Krisztus mélyreható tanításának, miszerint „*ne álljunk ellen a gonosznak?*” Vagy a pacifizmus a szituáció szerint a helyes viselkedés fokozatos skálája? Noha az ilyen megkülönböztetések a jelentés pusztán árnyalásának tűnhetnek, az egyes kifejezésekhez kapcsolódó életorientáció közötti különbség óriási.

A pragmatikus felfogás úgy látja, hogy a háború pusztítása és szervezett erőszaka beszennyezi az emberi élet szentségét, ezért általánosan kerülni kell. De figyelembe véve azt a tényt, hogy az emberi család még mindig ragaszkodik a háborúhoz, mint a konfliktusmegoldás életképes megközelítéséhez, hogyan lehet az egyik fél agressziójával szembenézni a megtámadottnak? Lehetséges „*tűzet tűzzel*” harcolni az önvédelem jegyében?



A modern történelem legmélyebben átalakító társadalmi mozgalmi közül néhány az erőszakmentesség pacifizmusában gyökerezik. Az alapelv az volt, hogy az ember testét bántalmazni lehet, de a támadó erőszakos reakciója még nagyobb sérülés – egy önmaga okozta seb a léleknek. Mivel az ilyen válasz lényegében szeretetlen, képtelenné teszi a bántalmazók felemelésére, akik egyenrangú résztvevői az átalakulás egyenletének. Martin Luther King és Mahatma Gandhi egyaránt kiállt a polgári engedetlenség mellett, amely a megrögzött társadalmi bajokkal szembeni erőszakmentes ellenállásban gyökerezik. Mindkét esetben nagy társadalmi célok valósultak meg. Azonban amilyen csodálatos volt ez az erőszakmentes hadjárat Indiában és Amerikában, olyan volt az erőszak, amely az árnyékukban keletkezett. Milliók haltak meg India és Pakisztán függetlenné válása után. És még e két mozgalom jámbor követői is kiálltak a szelektíven alkalmazott erőszak hatékonysága mellett. Van egy Albert Einsteinnek tulajdonított ismerős idézet, amely szerint *„egyetlen probléma sem oldható meg ugyanazon a tudatszinten, amellyik létrehozta”*. Olyan emberi állapotra mutat rá, amelyet el kell ismerni. Működésünket minden területen – politikai, személyes, környezeti és így tovább – érzékelésünk tartománya határozza meg. Nem tudjuk befogadni azt, amit nem látunk. Nincs elég fantáziánk ahhoz, hogy érzékeljük, mi hiányzik nekünk.

Gandhi életében Sri Aurobindo ezt a határozott észrevételt tette: *„Gandhi elméletei, más mentális elméletekhez hasonlóan, egyoldalú érvelésre épülnek, és egy korlátozott igazságra (az erőszakmentességre és a passzív ellenállásra), olyan egyetemességre épülnek, amely nem létezik. Ilyen elméletek mindaddig léteznek, amíg az elme az emberi igazságkeresés fő eszköze.”* Más nagy nemzetépítők, mint Annie Besant és Nelson Mandela, miközben dicsérték Gandhit önzetlenségéért, jelleméért és céljai megvalósításában mutatott hatékonyságáért, Aurobindohoz hasonló véleményen voltak.

Az igazi béke, a *„megértésen áthaladó béke”* elérhetetlen az elme birodalmában. Világos jövőkép hiányában észlelésünk hatókörének megfelelően közelítjük meg a békét. A legalacsonyabb szinten az egyenlet: hagyd abba az ölést = béke. Ezen a szinten a fizikai erőszak háborús „győzelem” általi elnyomása határozza meg a békét. A magasabb szintek a Szeretet táguló vízióját idézik, amelyben önmagunk és mások elválaszthatatlanok. A béke mentális konstrukciója az ártalmatlanságban (ahimsa) gyökerezik. Ennek a konstrukciónak a hatóköre értelmezésünk szerint bővül – legalábbis nem szabad harcolnunk és megölnünk egymást; egy átfogóbb változat arra készítené, hogy elkerüljük mások testi és érzelmi sérülését; egy további kiterjesztése a természet minden birodalmával való interakciónkra vonatkozik – az *„érző lények”* károsodásának elkerülése a buddhizmus nyelvén.

Ez a vegetarizmus erkölcsi alapja és kiterjesztése a vegánizmusra – egy olyan táplálkozási megközelítés, amely kizár mindent, ami az állatvilág kizsákmányolásával jár (tej, bőr, méz stb.). Az ártalmatlan étrendnek vannak még árnyaltabb megközelítései – pl. a gyümölcsös (aki csak gyümölcsöt fogyaszt); aztán vannak gyümölcsösök, akik nem is ártanak a fának azzal, hogy leszedik a gyümölcsöt, hanem csak akkor eszik meg, ha már a földre hullott; és a végső, *„breatharisták”,* akik kizárólag a légkörből merített pránán élnek. Amikor a *„Ne árts”* parancs meggyökerezett az elmében, a viselkedésnek meg kell annak felelnie.



Élete során Joseph Campbell, a mítoszokkal és emberi tapasztalatokkal foglalkozó nagy író és előadó gyakran beszélt a Teozófiai Társaság kaliforniai Krotona Intézetében. Műveltsége mellett csodálatos humorérzéke volt. Egy alkalommal, amikor egy csoporttal beszélt, megjegyezte: *„Ti, teozófusok, olyan jól érzitek magatokat, ha vegetáriánusok vagytok, de mit gondoltok, mit érez a sárgarépa, amikor látja, hogy jössz?”* Az igazi kérdés az, hogy hol húzható meg a határ az „érző” lények és az érzéstelen lények között? Számos kísérletet végeztek, amelyek kimutatták, hogy a növények mennyire reagálnak az erőszakra, még az erőszak kivetített gondolatára is.

A megtestesült létezés két központi ténye, hogy 1) minden teremtmény élni akar; és 2) minden lény táplálkozik egymással. Embernek lenni annyit tesz, mint a kettősség birodalmában élni, és azokkal a paradoxonokkal, amelyek ebből az állapotból szükségszerűen adódnak. Az egyik ilyen paradoxon az, hogy bár az ahimsát, a nem ártást, az emberi élet spirituális eszményeként ismerik el, néha az erőszak elmulasztása káros. A relativizmus/kettősség világában, bár a semmiféle ártás az ideális, a legkevesebb kárt okozni a gyakorlat legtöbbször. A műtét fájdalmat okoz és károsítja a testet, de életet menthet. Egy ügyesen és szeretettel kimondott nehéz igazság megronthatja az egót, esetleg károsíthatja a kapcsolatot, de végül gyógyuláshoz vezethet.

Függetlenül attól, hogy spirituálisan, vagy az egység szempontjából nézzük, a háborút elítélendőnek, szeretet ellenesnek és életet tagadónak tekintjük, jelenlegi tudatállapotunk folyamatos jellemzőjeként ismerjük. Ahogy Platón mondta, kibontakozásunk jelenlegi szakaszában *„csak a halottak nem ismernek háborút”*.

A nagy tanítók elismerték a tényt, sőt a háború szükségességét is, és tanácsot adtak az uralkodóknak, harcosoknak és a köznépnek egyaránt az együttérzés és az ahimsa alkalmazására a béke és a háború ciklusában. Felismerték, hogy az emberek a lélek- és személyiségfejlődés különböző szintjein vannak, különböző társadalmi szerepekkel és felelősséggel rendelkeznek, és egyéni karmájuknak megfelelően eltérő szükségleteik vannak. Tehát bár vannak olyan elvek, mint például az ahimsa, amelyek egyetemesen igazak minden emberre, nem létezhet mindenkire érvényes viselkedési képlet. Mindannyiunknak választania kell, remélhetőleg a legmagasabb megérzéseink szerint. Akár jó vagy rossz, mi aratjuk le döntéseink következményeit, és ideális esetben tanulunk.

Az emberiség egyik legnagyobb spirituális irodalmi megnyilvánulása, a Bhagavad Gitá azzal kezdődik, hogy Krisna int a harcosnak, Arjunának, hogy rázza le magáról a tétovázását és induljon csatába, hogy teljes mértékben részt vegyen a háborúban, amelyről tudja, hogy megöli barátait, tanárait és rokonait. Leírta Arjunának a bhakta természetét is, aki még a legádázabb csatában is teljes elkötelezettséggel cselekszik, harag és személyes preferenciák nélkül, és soha nem veszíti el a kapcsolatot spirituális központjával. Magasztos tanítás ez mindenki számára, de csak kevesen képesek követni.



Buddha, aki a kshatriya, vagyis a harcos kasztba született, nyomatékosan nyilatkozott az erőszakról és a háborúról. A Dhammapadában ezt idézik: *„Mindenki remeg az erőszaktól; az élet mindenki számára kedves. Ha valaki a másik helyébe helyezi magát, ne öljön, és ne öljön meg mást.”* Ennek ellenére időnként harci képzeteket használt a spirituális út leírására, az egyik tanításban a Győztes Szerzetest a Győztes Harcossal egyenlővé tette. Ebben a tanításban öt vérmérsékletet vagy harcostípust különböztet meg attól kezdve, aki *„megbukik és elbukik”*, amikor először meglátja a közeledő sereg által a távolban felkavart porfelhőt, egészen addig, aki nem lankad, és *„győz a csatában”*. Noha az erőszakra alkotott nézete nem egyértelmű, a tényleges háborús események kezelése során kihívásokkal kellett szembenéznie. Életének utolsó évében Buddha születési klánját, a sakyákat megtámadta Virudhaka király, egy szomszédos király, aki mélységes ellensége volt a szákyáknak. Buddha háromszor találkozott az úton előre nyomuló királlyal és seregével. Buddha iránti tiszteletből Virudhaka király megfordította erőit, elhárítva a sákya klán elleni támadást. A negyedik alkalommal Buddha nem kísérelte meg megállítani a királyt, lehetővé téve a népirtás és annak karmikus következményeinek kibontakozását. A Mahatma levelekben ez a kijelentés hangzik el: *„Tanácsoljuk – és soha ne rendeljünk. De befolyásoljuk az egyéneket.”*

A Teozófiai Társulaton belül, amelynek küldetése az emberiség szolgálata, alapítóinak és számos tanítójának erős nézetei és tapasztalatai voltak a háborúval kapcsolatban. HPB megsebesült Garibaldi a pápasággal vívott háborújában, Olaszországban. Nem világos, hogy aktív harcos volt-e Garibaldi önkéntes seregében, vagy csak szemlélő volt a mentanai csatában. Az világos, hogy ő teljes szívvel támogatta a háborút és az általa hirdetett eszméket. Bár közvetlenül nem vett részt a harcokban, a Teozófiai Társulat másik fő alapítója, Henry S. Olcott az Egyesült Államok polgárháborúja alatt ezredesként szolgált az Unió hadseregében, és teljes mértékben támogatta a nemzeti egység és a háború felszámolásának céljait, a rabszolgaság intézményének felszámolását; Annie Besant és C. W. Leadbeater úgy gondolta, hogy az első világháború *„igazságos háború”*, amely lelkileg igazolható; Geoffrey Hodson egy harckocsi egység parancsnokaként szolgált abban a háborúban; George Arundale, a TS harmadik elnöke teljes mértékben elkötelezte magát a szövetséges Németország, Japán és Olaszország elleni harc mellett a második világháborúban, híven abban, hogy a totalitárius kormány brutális ellenfele az emberi szabadságnak és boldogságnak.

A Kortalan Bölcsesség egyik szépsége, hogy elveket ad, nem előírásokat. Nincs egyetlen királyi út, amely az egész emberi családra vonatkozna. Az elvek univerzálisak, és az egyén karmájának, megértésének és akaratának megfelelően alkalmazhatók. A Biblia így hangzik: *„Gyermekkoromban úgy beszéltem, mint gyermek, úgy értettem, mint gyermek, úgy gondolkodtam, mint egy gyermek, de amikor felnőttem, elvettem a gyerekes dolgokat.”* Az emberiség, bár nem gyerekcipőben jár, még mindig fejlődik. A tény, hogy háborúk léteznek; hogy még a szörnyű következmények bizonyos ismerete ellenére is továbbra is visszaélünk a bolygóval, légkörével, vizeivel és életformáival; kollektív éretlenségünket bizonyítja, hogy a tömegek hatalmas szegénysége és szenvedése együtt él a kevesek javára egyre növekvő vagyon koncentrációval.



Nem vagyunk pacifisták. Emberek vagyunk, akik azért küzdünk, hogy megtaláljuk a békét, miközben tudtunkon kívül blokkoljuk saját tapasztalatainkat ezzel kapcsolatban. Harcosok vagyunk, mint Arjuna, és egy olyan csatában veszünk részt, amely egyre inkább belsővé válik, hosszú ideig művelt önzésünk, tudatlanságunk és félrevezetett tevékenységünk tömeges erői ellen. Mindannyiunk döntése, hogy ez a csata a fizikai csatatéren zajlik-e, vagy a pacifista intenzív erőfeszítéseként, hogy magát és másokat visszatartsa a háborútól, vagy saját lényünk bugyraiban.

Eljön a nap, amikor véget ér a háború haszontalan, pazarló ostobasága. Amíg ez a nap el nem jön, az a szerepünk, hogy a hozzánk mérhető legmélyebb békében gyökerezzünk, mindig tudva, hogy valami mélyebb van a mögöttünk, és szavainkkal, tetteinkkel, életünkkel másokra is kiterjesztjük, amit felfedezünk.

*„Amikor a szeretet ereje legyőzi a hatalom szeretetét, a világ megismeri a békét.”*

Jimi Hendrix

*Ford: N.A, lektorálta B.A. MTT.2023.*